

Špecialisti PO – úsvit, súmrak a budúcnosť ich existencie

Ing. Ján Dekánek, Cognitio, s.r.o.

Úsvit (počiatky)

Už v roku 1967 sa uzniesla vláda ČSSR na uložení povinnosti projektovým organizáciám v ČSSR obsadiť funkcie požiarnych špecialistov (pozri článok Ing. P. Chytrého). V nasledujúcom desaťročí sa na tejto scéne neodohralo nič podstatné. Projektové organizácie sa veľmi neponáhľali s obsadením miest špecialistov PO a na vládnej úrovni sa objavilo do roku 1977 ešte niekoľko podobných vládnych uznesení. Dňa 24.7.1972 rozoslal náčelník Hlavnej správy požiarnej ochrany MV SSR (HSPO) projektovým organizáciám list s návrhom znenia metodických pokynov pre požiarnych špecialistov, ktorý obsahoval zoznam rozsahov riešení PBS v týchto stupňoch dokumentácií: investičný zámer, projektová úloha, (jednostupňový) projekt a realizačný projekt. V tomto návrhu metodických pokynov sa prvý krát objavuje odkaz na ČSN 73 0802, ktorá však v tom čase ešte nebola vydaná. Prvým oficiálnym prejavom záujmu štátu o požiarne ochranu je vyhláška Federálneho ministerstva pre technický a investičný rozvoj o dokumentácii stavieb, ktorá nadobudla účinnosť 1.1.1974. V nej sa na viacerých miestach vyskytuje riešenie PO. Chýba tam ale obsah a rozsah tohto riešenia. Prelomovým bol až rok 1976, resp. 1977. V tomto čase prebiehali záverečné prípravy na používanie novej normy pre projektovanie požiarnej bezpečnosti stavieb – ČSN 73 0802. Spolu s touto základnou normou sa pripravovali ďalšie normy s ňou súvisiace. Boli to normy skúšobné, hodnotové a projektové.

Ministerstvo vnútra SSR – HSPO vydala v Zbierke pokynov náčelníka HSPO 31.12.1976 čiastku 11/1976, ktorá obsahuje metodické pokyny na posudzovanie dokumentácie stavieb. Dokument obsahuje 5 príloh:

1. Úprava o činnosti orgánov inšpekcií požiarnej ochrany na úseku stavebného konania
2. Metodické pokyny pre posudzovanie dokumentácie stavieb z hľadiska požiarnej ochrany
3. Metodické pokyny pre posudzovanie dokumentácie zariadení elektrickej požiarnej signalizácie
4. Zásady schvaľovania hasiacich zariadení a iných zariadení požiarnej ochrany
5. Úlohy projektantov -- špecialistov poverených zabezpečením požiadaviek požiarnej ochrany

Kompletný dokument č. 11/1976 Zbierky pokynov náčelníka HSPO SSR je zverejnený v archívnych dokumentoch APPO SR pod registračným č. [AD0004](#). Z pohľadu špecialistov PO sú dôležité najmä metodické pokyny č. 2 a 5, z ktorých vyplýva napríklad, že špecialista PO nebol iba projektantom, ale bol medziprofesijným projektovým koordinátorom z hľadiska PBS; mal mandát na prerokovania

problémov v priebehu projektových prác všetkých zúčastnených strán vrátane orgánov štátneho požiarného dozoru; vypracoval projekt PBS podľa ČSN 73 0802. Ak porovnáme tieto kompetencie špecialistu PO z roku 1977 so súčasnosťou, tak zistíme, že postavenie špecialistov od tých čias kleslo veľmi, veľmi hlboko.

Rok 1977 a nasledujúce obdobie

Nadobudnutím účinnosti ČSN 73 0802 a s ňou súvisiacich ďalších noriem prinieslo do riešenia PBS nový prístup založený na výpočtoch. To si prirodzene vyžiadalo nový prístup projektových organizácií k riešeniu tejto problematiky. S podporou legislatívy sa situácia razom zmenila a od roku 1977 boli v každej projektovej organizácii ustanovení projektanti - špecialisti PO. Ako sa z projektanta stal špecialista PO? Veľmi jednoducho. Oprávnený pracovník organizácie projektantovi vystavil pracovný dekrét na funkciu špecialistu PO (pozri obrázok 1).

SLOVNAFT, národný podnik, Bratislava
nositeľ Radu práce a nositeľ Radu víťazného februára

Ing. Ján DEKÁNEK os.č. 23 031
Odbor projekcie

Zn. : 9501.2/KO-Ma/Hk
Číslo: 177/81
Bratislava 19. 6. 1981

T u
D E K R É T

Vážený súdruh,

v súlade s Kádrovým poriadkom n. p. SLOVNAFT, na základe rozhodnutia námestníka PR pre inv. výstavbu
so súhlasom a po dchode s Vami

u s t a n o v u j e m V á s

s účinnosťou od 12.7.1981 do funkcie sam. projektant-požiarna expertízy
/6.f.kat. MF 292/ v triede "T".....12..... s platom 2.650.-- + prémie

Týmto preberáte všetky práva, povinnosti a zodpovednosť vyplývajúce z uydenej funkcie. Z doteraz vykonávanej funkcie ste uvoľnený od 10.6.1981.....

Pri odovzdávaní doterajšej funkcie a pri preberaní agendy postupujte podľa platných predpisov.

Som presvedčený, že túto funkciu budete vykonávať čo najsvedomitejšie v záujme n. p. SLOVNAFT a celej socialistickej spoločnosti a že sa pritom budete riadiť platnými právnymi predpismi a podnikovými normami.

V novom pracovnom zaradení Vám prajem mnoho úspechov.

Dr. Ján Selák
námestník PR pre KaPP

SLOVNAFT národný podnik
pečiatka a podpis

Obrázok 1 – Dekrét špecialistu PO z roku 1981

Projektant – špecialista PO sa sám musel vzdelat' v tejto profesii naštudovaním obsahu ČSN 73 0802. Avšak štát, sa k nemu nesprával macošsky. Autor väčšiny noriem ČSN 73 08xx Ing. VI. Reichel, DrSc. absolvoval nespočetné množstvo služobných ciest po celej ČSSR s účelom oboznamovať projektantov s novou filozofiou projektovania PBS. Ing. Reichel, DrSc. napísal rozsiahly výklad k praktickému používaniu ČSN 73 0802 (pozri archívne dokumenty s registračným č. [AD0015](#) až [AD0017](#)). Dôležitú úlohu zohrávalo Federálne ministerstvo pre technický a investičný rozvoj ČSSR, ktoré o. i. organizovalo pravidelné a dlhodobé vzdelávanie projektantov v celej ČSSR.

Pamätám si, že každý rok sa projektanti – špecialisti PO stretli na konferencii (dnes by sme to nazvali workshop), pričom počet účastníkov bol vždy viac ako 100. Mali sme možnosť oboznamovať sa s najnovšími poznatkami v našej profesii a najmä vzájomne si pohovoriť o skúsenostiach. Ak to porovnáme so súčasnosťou, tak špecialisti PO neboli traumatizovaní žiadnymi skúškami odbornej spôsobilosti a napriek tomu bola odborná zdatnosť špecialistov PO na vysokej úrovni, lepšej ako dnes. Každý rezort národného hospodárstva si však strážil odbornosť projektantov tak, že v pravidelných intervaloch rezortná odborná komisia preskúšavala vedomosti projektantov. Pamätám si, že ako zamestnanec národného podniku Slovnaft, som predstúpil pred komisiu, ktorú ustanovila VHJ (výrobno-hospodárska jednotka) SLOVCHÉMIA. Komisii predsedal jej generálny riaditeľ Ing. Vladimír Lexa a že táto skúška bola skôr priateľským rozhovorom na tému PBS - všeobecné aspekty. Za všetkých špecialistov PO z tých čias uvediem niekoľkých, ktorí nemalou mierou prispeli k rozvoju tejto profesie a ktorých som poznal s poznám osobne:

- Magdaléna Kačková a Ing. Jaroslav Prokop z IPOŠS (Inžiniersko-projektová organizácia školských stavieb),
- Ivan Hlava a Ing. arch. Dagmar Dzureková z Lignoprojektu,
- Ing. Oľga Chrapaňová zo Zdravoprojektu,
- Ing. Mikóczy, Ing. Helena Dzureková z PIO Chempik (predtým PIO Chemoprojekt Praha – pobočka Bratislava),
- Ing. Viera Srnánková z Dopravoprojektu a mnohí ďalší.

Roky 1986 až 2002

Prišiel rok 1986 a s ním obrat v spôsobe existencie špecialistov PO. Dňa 1.7.1986 nadobudol účinnosť **zákon SNR č. 126/1985 Zb.** V ňom bol v § 10 už oficiálne ustanovený termín **špecialista PO**. V odseku (1) tohto §-u bolo uvedené, že v projektových organizáciách musia byť vyčlenení špecialisti PO, ktorých náplňou práce je riešenie požiadaviek požiarnej ochrany v dokumentácii stavieb. V odseku (5) §-u 10 sa uvádzalo, že úlohy špecialistov PO ustanoví všeobecne záväzný právny predpis.

Ďalej sa ustanovila nová povinnosť špecialistov PO, a to **odborná spôsobilosť** v podľa § 11 takto:

(1) *Funkciu technika požiarnej ochrany, špecialistu požiarnej ochrany alebo funkciu zriadenú podľa § 8 môžu vykonávať len pracovníci s požadovanou odbornou spôsobilosťou.*

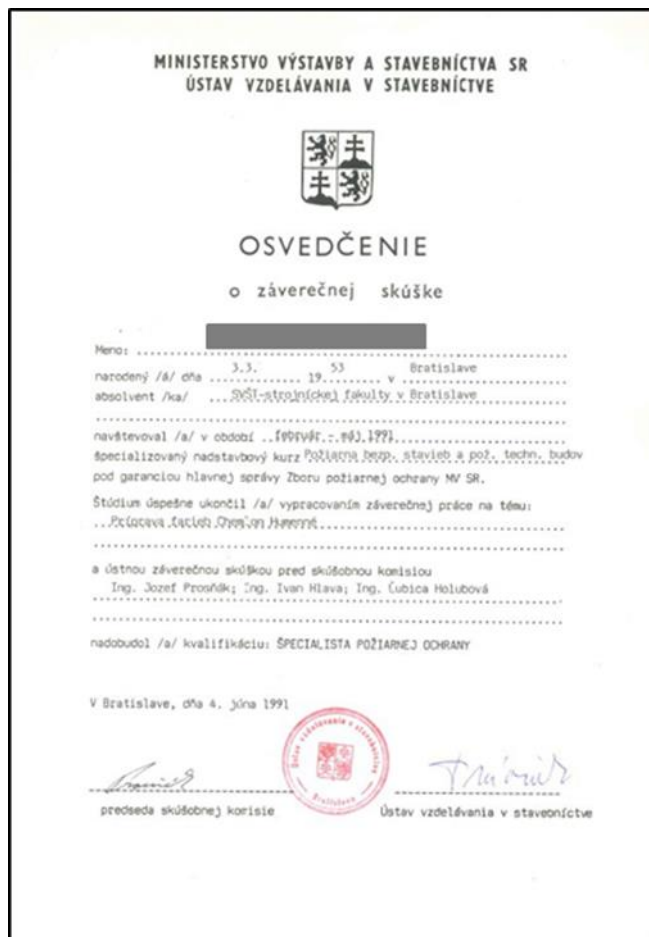
(2) *Obsah odbornej spôsobilosti, spôsob a podmienky jej overovania a osvedčovania, ako aj vydávanie a odnímanie osvedčení o odbornej spôsobilosti ustanoví všeobecne záväzný právny predpis.*

Zákon č. 126/1985 Zb. bol novelizovaný 9 krát a platil až do 1.4.2002. V novele z roku 1995 (**zákon č. 99/1995 Z. z.**) bol § 10 zrušený a definícia špecialistu PO prešla do novelizovaného § 7. Ďalej bol v tejto novele doplnený odsek (1) v § 11 o ustanovenie, že **osvedčenie o odbornej spôsobilosti špecialistu PO vydáva Hlavná správa požiarnej ochrany ministerstva vnútra**. V novele z roku 1996 (**zákon č. 222/1996 Z. z.**) bol tento odsek zmenený tak, že **osvedčenie o odbornej spôsobilosti špecialistu PO vydáva krajský úrad (Odbor požiarnej ochrany)**.

Prvým všeobecne záväzným právnym predpisom, na ktorý sa odvolávajú §-y 10 a 11 zákona bola **vyhláška MV SSR č. 40/1986 Zb.**, ktorá nadobudla účinnosť spolu so zákonom o požiarnej

ochrane 1.7.1986. Z tejto vyhlášky sú vo vzťahu k špecialistom PO zaujímavé tieto ustanovenia:

- § 9 – Úlohy špecialistu PO v projektových organizáciách;
- § 21 až 24 - Odborná spôsobilosť špecialistov PO (**overovanie vedomostí špecialistov vykonával nadriadený orgán projektovej organizácie**);
- § 55 - Odborná príprava špecialistov PO (základná príprava mala dĺžku 160 hodín, ďalšia príprava 40 hodín každých 5 rokov).



Obrázok 2 – Osvedčenie podľa vyhlášky MV SSR č. 40/1986 Zb.

Vyhláška MV SSR č. 40/1986 Zb. bola novelizovaná raz a platila do 30.11.1991.

Druhým všeobecne záväzným právnym predpisom bola **vyhláška MV SR č. 446/1991 Zb.**, ktorá platila v období od 1.12.1991 do 31.3.1996. Z tejto vyhlášky sú vo vzťahu k špecialistom PO zaujímavé tieto ustanovenia:

§ 4 – Úlohy špecialistu PO v projektových organizáciách.

§ 10 až 12 - Odborná spôsobilosť špecialistov PO (**overovanie vedomostí špecialistov vykonávalo Ministerstvo vnútra**).

§ 14 - Odborná príprava špecialistov PO (základná príprava mala dĺžku 160 hodín, ďalšia príprava 40 hodín každých 5 rokov).

Tretím všeobecne záväzným právnym predpisom bola **vyhláška MV SR č. 82/1996 Z. z.**, ktorá s dvoma novelami platila v období od 1.4.1996 do 31.3.2002. Z tejto vyhlášky sú vo vzťahu k špecialistom PO zaujímavé tieto ustanovenia:

§ 33 - Špecialista PO

§ 34 - Obsah odbornej spôsobilosti

§ 35 - Rozsah odbornej prípravy (základná príprava mala dĺžku 200 hodín, ďalšia príprava 50 hodín každých 5 rokov)

§ 36 - **Vykonávanie odbornej prípravy** (vykonáva ju právnická osoba, ktorá má na túto činnosť oprávnenie).

§ 37 - Overovanie a osvedčovanie odbornej spôsobilosti (od 1.4.1996 do 31.3.1997 MV SR, od 1.4.1997 do 31.3.2002 Odbor požiarnej ochrany Krajského úradu).

Príloha - Vzor osvedčenia o odbornej spôsobilosti ŠPO



Obrázok 3 – Pečiatka špecialistu PO

KRAJSKÝ ÚRAD V BRATISLAVE
ODBOR POŽIARNEJ OCHRANY

Číslo: 1/9/2000-Š Dňa 26.4.2000

OSVEDČENIE
o odbornej spôsobilosti

Meno a priezvisko:

Rodné číslo:



Trvalý pobyt:

splňa predpoklady

odbornej spôsobilosti podľa § 11 zákona Slovenskej národnej rady č. 126/1985 Zb. o požiarnej ochrane v znení neskorších predpisov a § 34 ods. 2 vyhlášky Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 82/1996 Z.z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona Slovenskej národnej rady o požiarnej ochrane v oblasti prevencie

pre výkon činnosti špecialistu požiarnej ochrany

Osvedčenie platí do

 náčelník 

Obrázok 4 – Osvedčenie podľa vyhlášky MV SR č. 82/1996

Obdobie rokov 1986 až 2002 predstavovalo kreovanie špecialistov PO do podoby, v akej ju poznáme v súčasnosti. Špecialista PO bol zdegradovaný z projektanta na rezortného špecialistu spadajúceho výlučne pod právomoc ministerstva vnútra SR. Vytvoril sa systém vzdelávania a cyklického preskúšavania odborných vedomostí špecialistov PO každých 5 rokov, ktorý pretrváva s drobnými úpravami, až do súčasnosti.

Rok 2002 až do súčasnosti

V roku 2002 boli pôvodné právne predpisy nahradené novými. Vznikol nový **zákon č. 314/2001 Z. z.** o ochrane pred požiarmi a **vyhláška MV SR č. 121/2002 Z. z.** o požiarnej prevencii. Oba tieto predpisy začali platiť 1.4.2002.

Zákonom č. 314/2001 Z. z. boli ustanovené Prezídium HaZZ, krajské a okresné riaditeľstvá HaZZ. Špecialista PO je ustanovený v § 9, ods. 1. Jeho **odbornú spôsobilosť overuje a osvedčenie vydáva Prezídium HaZZ**. Podrobnosti o odbornej príprave, osvedčovaní a vydaní osvedčenia sú uvedené v § 32 až 35 vyhlášky MV SR č. 121/2002 Z. z. Základná odborná príprava bola skrátaná na 160 hodín a ďalšia (aktualizačná) na 40 hodín raz za 5 rokov. Od 1.7.2009 (**vyhláška MV SR č. 259/2009 Z. z.**) bolo zavedené pečiatkovanie technických správ riešení PBS na prvej a každej ďalšej piatej strane. V Prílohe č. 7 k vyhláške MV SR č. 121/2002 Z. z. je rámcový obsah riešení PBS. Bol

vytvorený inštitút hosťujúceho špecialistu PO a špecialistu bez časového obmedzenia (BČO). Špecialistom PO sa stáva aj príslušník HaZZ, ktorý ukončil služobný pomer a splnil podmienky určené zákonom o ochrane pred požiarmi.

Od 1.4.2024 ma nadobudnúť účinnosť novelizácia **zákona č. 314/2001 Z. z.**, kde dôjde k rozšíreniu rozsahu povinností špecialistu PO vo vzťahu k očakávanému nadobudnutiu účinnosti **zákona č. 201/2022 Z. z.** o výstavbe.



Obrázok 5 – Ukážka Osvedčenia ŠPO BČO podľa vyhlášky MV SR č. 121/2002 Z. z.

Súmrak a nevyhnutné svetlo

Postavenie špecialistov PO pod pôsobnosťou ministerstva vnútra SR je socialistickým prežitkom, ktorý nemá v súčasnosti obdobu v žiadnej inej vyspelej krajine sveta. Špecialisti PO sú v skutočnosti plnohodnotní projektanti a tomu by malo zodpovedať aj ich spoločenské postavenie, odborná príprava, systém celoživotného vzdelávania a jasná zodpovednosť s príslušnými právomocami. Požiarne bezpečnosť stavieb je vedecko technická disciplína s osobitnými rysmi, ktorej riešenie dnes nevyhnutne potrebuje začať uplatňovať princípy **požiarnebezpečnostného inžinierstva**. Myslieť si, že absolvovaním kurzu s dĺžkou 160 hodín sa niekto stane odborníkom v tejto oblasti je iluzórne. Táto oblasť si dnes vyžaduje plnohodnotné vysokoškolské vzdelanie a projektant PBS by mal byť jednoznačne autorizovaným inžinierom pre riešenie protipožiarnej bezpečnosti stavieb a technológií v súlade s novým Národným štandardom zamestnania (NŠZ) uvedeným v Národnej sústave povolání regulovanej **zákonom č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov**. Tento nový NŠZ, okrem ďalších NŠZ, v oblasti protipožiarnej bezpečnosti stavieb navrhla a vypracovala v spolupráci so Slovenskou komorou stavebných inžinierov (SKSI) Asociácia pasívnej požiarnej ochrany SR (APPO SR).

Činnosť špecialistov PO zásadne determinujú predpisy, podľa ktorých sa PBS navrhuje. Pretože celá agenda špecialistov PO je pod pôsobnosťou MV SR, tak aj základné predpisy potrebné pre ich činnosť pochádzajú z prostredia MV SR. Prvým takýmto predpisom bola **vyhláška MV SR č. 288/2000 Z. z.**, ktorou sa ustanovujú technické požiadavky na požiaru bezpečnosť pri výstavbe a pri užívaní stavieb zo dňa 1.10.2000. Tento predpis spolu s nadväzujúcou štvordielnou normou STN 92 0201 bol reakciou na tlaky vtedajších podnikateľov využiť nezáväznosť STN a degradovať úroveň PBS na spodnú hranicu únosnosti. Čiže táto vyhláška a jej nasledovníčka – **vyhláška MV SR č. 94/2004 Z. z.** mala svoj opodstatnený význam. Druhou stránkou však je, že tieto vyhlášky sú postavené na normách ČSN zo 70. rokov 20. storočia a že vo vyhláške MV SR č. 94/2004 Z. z. vlastne nikdy nenastal žiaden zásadný progres. Dnes je táto vyhláška spolu s ostatnými vyhláškami MV SR potrebnými pre navrhovanie PBS obrovskou brzdou používania súčasných znalostí o riešeníach PBS. Súčasné dianie ani nasvedčuje tomu, že by sa mal v tejto oblasti udiať zásadný progres.

V ČR sa s týmto neduhom vysporiadali už pred mnohými rokmi. **V roku 1995 tam bol zrušený inštitút špecialistov PO!!!!** Česká vyhláška o navrhovaní stavieb z hľadiska PBS má rámcové ustanovenia a obsahuje zoznam ČSN, ktoré sú pri navrhovaní PBS záväzné. Nás táto trnistá cesta ešte len čaká. Vývoj v tomto smere sa v SR zastavil na úrovni 70. rokov 20. storočia a pokiaľ odborná verejnosť a podnikateľský sektor nevyvinú dostatočný tlak na ministerstvo vnútra, tak sa nič nezmení. Pokiaľ odborná verejnosť, podnikateľský sektor a SKSI nevyvinú tlak na MV SR a to nezruší v zákone č. 314/2001 Z. z. funkciu špecialistu PO (alebo aspoň v nej nezruší jeho povinnosť projektovať – riešiť PBS v PD), tak sa v postavení špecialistov PO nič nezmení.

Každodenná prax práce špecialistov PO dokazuje, že funkcia rezortného špecialistu PO pod pôsobnosťou MV SR je prežitkom s tým, že používanie vyše 20 rokov starých právnych predpisov pre projektovanie PBS je obrovskou prekážkou pre dosiahnutie technickej úrovne projektov v súlade s aktuálnym stavom techniky a technického poznania a je len otázkou času, kedy nastane zlom. Ak sa však k tomuto problému postavíme pasívne, tak ten očakávaný a veľmi potrebný zlom, tak skoro nenastane.